

ETT GLOBALT PERSPEKTIV PÅ KULTUR OCH SPRÅKMÅNGFALD

Jens Allwood

Institutionen för lingvistik, Göteborgs universitet

1. Syfte

Syftet med denna uppsats är att försöka anlägga ett globalt perspektiv på några utvecklingstrender avseende mångkulturalitet, språk och kommunikation. Ytterligare ett syfte är att diskutera åtgärder, som kan mildra negativa effekter av flerkulturalitet och öka eller förstärka de positiva effekterna. 1)

2. Kultur, etnisk grupp och stat

För att få en bakgrund börjar jag med att kortfattat säga något om min syn på begreppen kultur, etnicitet, nation och grupp. Jag kommer att använda termen *kultur* i bred bemärkelse för att beteckna de tankemönster, känslor och dispositioner till handling som är karakteristiska för en viss grupp människor. Dessutom innefattas allmänt förekommande beteenden, artefakter och spår i naturen som kan relateras till och stöder dessa tankar. Samtliga dessa mönster antas bygga på naturen och att de är kulturella snarare än enbart naturliga innebär att frihetsgrader givna av naturen begränsats genom social konstruktion inom ramen för en grupp människor. Vad är då en social grupp?

En social grupp består av minst två personer. För att gruppen skall bli socialt intressant måste individerna i den ha ett antal egenskaper gemensamt, som gör att de ur social synpunkt uppvisar ett likartat beteende. Konsekvensen av det sagda blir att kulturer kan knytas till många olika sociala grupper, t ex kvinnokultur, manskultur, de gamlas kultur, barnkultur, snickares kultur och Göteborgares kultur. Begreppet kan naturligtvis också knytas till etniska eller nationella grupper, i vilket fall vi kan tala om etnisk kultur och nationell kultur. Etnicitet kan nu definieras som en etnisk grupps kultur eller alternativt något starkare, som det som medlemmarna i den etniska gruppen själva anser vara typiskt för den. En följdfråga blir då vad en etnisk grupp är. Den definition jag kommer att använda säger att en etnisk grupp är en grupp människor som anser att de

(i) är genetiskt besläktade och

(ii) aspirerar på, har eller har haft politisk autonomi.

Begreppet "nation" används som synonymt med begreppet "stat", dvs en politiskt autonom enhet.

Eftersom jag i denna uppsats kommer att förutsätta att det finns kulturer och kulturskillnader, vill jag nu säga några ord om riskerna med kulturbegreppet och om bedömningen av vetenskapliga resultat gällande kulturskillnader.

3. Om förståelse av kulturskillnader och bedömning av vetenskapliga resultat

Det fördomsfulla utnyttjandet av löst grundade uppfattningar om rasskillnader, nationalkaraktär och kulturskillnader under 1900-talets fem första decennier, inte minst i Europa och Tyskland, har medfört att alla utsagor om kulturskillnader mellan olika grupper bör behandlas med stor försiktighet. Alltför många gånger har fördomar, gissningar och hypoteser behandlats som fakta och gjorts till utgångspunkt för avskyvärda politiska handlingar.

Å andra sidan är det svårt att undkomma slutsatsen att det finns kulturskillnader och att dessa är viktiga för att förstå en viss grupps handlingar och kommunikation. Utan en förståelse av kulturskillnader blir det besvärligt att analysera många av de missförstånd och konflikter som trots allt förekommer mellan olika grupper. Vi behöver alltså ett sätt att förstå kulturmönster och kulturskillnader som inte leder till att vi fastnar i fördomar. Jag tror att följande två betraktelsesätt båda borde kunna ha denna egenskap.

- (i) Kulturella drag kan ses som statistiska medelvärden och/eller medianer för en viss grupp. Detta perspektiv är möjligt, vare sig vi talar om kultur i termer av tankar, beteenden eller mer materiella företeelser.
- (ii) Kulturella drag kan ses som sociala stereotyper som vägleder både egna och andras tolkningar och beteenden.

De två betraktelsesätten behöver inte ge samma resultat. En social stereotyp som att svenskar tycker om natur kan visa sig vara statistiskt ohållbar. Inte desto mindre är perspektiven värdefulla och kompletterar varandra om vi bara kommer ihåg att sociala stereotyper inte är statistiska generaliseringar, utan snarare är ideologiska element som kan vara mer eller mindre vanliga. Det faktum att vissa stereotyper är vanliga i en viss kultur är i själva verket något som bör ses som utmärkande för kulturen och som kan ligga till grund för jämförelser med andra kulturer.

Frågan om hur man bäst skall förstå kulturskillnader är förbunden med frågan om hur man skall värdera vetenskapliga resultat. Enligt det klassiska synsättet skall vetenskapliga resultat värderas utifrån sitt bidrag till vårt kollektiva sanningssökande och den enda relevanta frågan är om resultaten utgör bättre beskrivningar och förklaringar av de fenomen som undersöks än de beskrivningar och förklaringar, som tidigare varit tillgängliga. Enligt en pragmatisk normativ syn räcker emellertid inte en värdering baserad på sanningssökande, utan en sådan värdering bör antingen ersättas eller kompletteras av en värdering av resultatens konsekvenser. Om resultaten får

goda konsekvenser är de riktiga om de får dåliga konsekvenser är de felaktiga eller bör åtminstone hemlighållas.

Om vi tillämpar den pragmatisk-normativa synen på kulturskillnader, skulle detta kunna innebära att resultat som leder till minskad diskriminering och konflikt är riktiga och att resultat som kan leda till ökade fördomar och mer konflikt är felaktiga eller bör hemlighållas.

Eftersom det för många är svårt att tro att sanning är beroende av praktiska konsekvenser, frågar man sig om det inte finns andra synsätt än det som förespråkas av de pragmatiska-normativa synen.

Ett första steg i en sådan syn kan eventuellt vara att säga att alla hittills kända insikter kan utnyttjas såväl positivt som negativt. Dessutom gäller att det mesta människor tror vara insikter är osäkert, och att det alltid är svårt eller omöjligt att förutse konsekvenserna av ett visst handlande. Alla resultat bör därför omfattas med skepsis och detta gäller även bedömningen av de effekter vetenskapliga resultat kan få.

Detta medför naturligtvis inte att vi inte kan och bör utöva normativ kritik mot förmodade konsekvenser av vetenskapliga resultat men att vi kanske bör bemöda oss att skilja på normativ och deskriptiv (sanningsinriktad) kritik.

4. Relationerna mellan stat och kultur ur ett globalt perspektiv

En konsekvens av det kulturbegrepp som här används (kultur som socialt transformerad natur) är att företeelser som språk, teknik, ekonomi, lagar och värderingar (STELV) alla utgör viktiga aspekter på kulturen hos vissa kulturbärande grupper, särskilt etniska och nationella grupper. I min fortsatta diskussion är det just (STELV)-aspekterna på kultur jag är mest intresserad av.

Låt oss nu något analysera relationen mellan stat, etnisk grupp och STELV-kultur ur ett globalt perspektiv. Diagram 1 nedan ger en översikt över några begreppsliga möjligheter ur ett globalt perspektiv.

Diagram 1. Stat, etnisk grupp och kultur

		Världen	
		En stat	Flera stater
		en etnisk grupp	flera etniska grupper
En STELV-kultur	Monolitisk världsstat	flera etniska grupper	Monoetniska Mono-kulturella national-stater
	national-		Fleretniska Fleretniska kulturella stater
Flera STELV-kulturer	Världsfederation		Monoetniska Fler-kulturella nationalstater
			Fleretniska Fleretniska nationalstater

I diagrammet korsas begreppen stat, etnisk grupp och kultur med varandra som om de vore oberoende dimensioner. Eftersom de inte är det blir inte alla möjligheter lika plausibla. Vi kan emellertid principiellt skilja möjligheten att vi har en global statsformation från den att vi inte har det, och vi kan vidare under dessa två villkor urskilja möjligheten att den stat eller de stater som finns, inhyser en eller flera etniska grupper och en eller flera (STELV) kulturer.

Om vi har en enhetsstat utan STELV-kulturell variation men med etnisk variation kallar jag denna monolitisk eftersom den etniska variationen knappast kan vara av någon betydelse. Om vi däremot har en enhetsstat med STELV-kulturell variation, kan man tänka sig att denna antingen är förbunden med etnisk variation eller beror av någon av de andra kulturgrundande fenomen som omnämns ovan (kön, ålder, region, yrke etc.). I första fallet men kanske även i det andra tänker jag mig att det politiska resultatet bör bli någon form av federativ statsbildning.

Om vi inte räknar med en världsstat utan bibehåller nuvarande system med flera stater, har jag urskiljt fyra möjligheter: (i) världen består av monoetniska nationalstater med relativt homogen kultur inom var och en. Detta skulle kunna sägas vara det klassiska nationalistiska idealscenariot. (ii) Världen består av monoetniska nationalstater men dessa är federativa till sin karaktär på grund av stor STELV-kulturvariation inom varje stat. Detta skulle kunna sägas vara ett nationalistiskt anarkistiskt idealscenario. (iii) Världen består av fleretniska nationalstater, som strävar efter en relativt homogen STELV-kultur. Detta är den typ av stat vi på olika sätt känner igen från USA och Sovjetunionen, alltså en typ av icke-etnisk nationalism. (iv) Världen består av fleretniska och flerkulturella (STELV) nationalstater som är federativa till sin karaktär. Möjligen existerade denna typ av statsbildning under medeltiden.

Låt mig nu fortsätta genom att göra några observationer om förhållandet mellan kulturer i en flerkulturell stat. I tabell 1 nedan ger jag en uppställning över några av möjligheterna. I tabellen kommer jag särskilt att uppmärksamma flerspråkighet.

Tabell 1. Relationerna mellan kulturer i en flerkulturell stat

	Grupp	Individ
Separata, skilda	Flerkulturalitet Flerspråkighet (multiglossi)	Flera identiteter, kompetenser eller språk
Dominans för en	Assimilation Förtryck	Dominant eller bortträngd identitet, kompetens eller språk
Separata men interagerande	Kulturkontakt Språkkontakt	Interagerande identiteter, kom- petenser Funktionell språklig integration
Blandning	Blandning Integration Pidgin Kreol	Blandning och integration av identitet, kompetens eller språk

På makronivå eller gruppnivå urskiljs i tabellen olika typer av relationer mellan kulturer i en flerkulturell stat. Ibland finns särskilda termer för flerspråkighetsfenomen, ibland inte. Jag har urskiljt 4 nivåer: existensen av flera kulturer, dominans för en kultur, interaktion mellan kulturer och - som en särskilt intensiv form av interaktion - blandning av kulturer. På mikronivå eller individnivå återfinns sedan samma 4 nivåer. Man bör här observera att flerkulturalitet eller flerspråkighet på mikronivån inte är en nödvändig förutsättning för flerkulturalitet eller flerspråkighet på makronivån, även om i praktiken de två ofta är förbundna. Man kan ha en flerkulturell flerspråkig stat utan flerspråkiga eller flerkulturella individer, om bara de grupper som uppbär språken och kulturen är tillräckligt åtskilda.

5. Fördelar och nackdelar med flerkulturalitet

Utgående från de möjligheter gällande förhållandet mellan stat och kultur som noterats ovan vill jag nu peka på några av de fördelar och nackdelar som är förbundna med de olika alternativen.

En värld med flera monokulturella stater

Fördelar: Eftersom det finns flera stater, kommer olika ärenden att få mindre skala än i en världsstat. Varje stat blir relativt lätt att administrera eftersom den är STELV-

kulturellt homogen. För världen finns en fördel i att flera olika alternativ prövas. Konsekvenserna av misstag kan begränsas till en enskild stat.

Nackdelar: Ur globalt perspektiv blir situationen svårare att överblicka än som skulle varit fallet med en enhetsstat. Samordningssvårigheter kan uppstå mellan stater. Risk finns för att varje stat utvecklar chauvinistiska hållningar som kan leda till rasism. Samordningssvårigheterna mellan staterna kan mycket lätt komma att kopplas till förståelsesvårigheter och konflikter.

En värld med flera flerkulturella stater

Fördelar: På grund av flerkulturaliteten kommer troligen olika ärenden att få ännu mindre skala än i föregående fall och klart mindre skala än i en världsstat. Världen som helhet men även varje stat kan dra fördel av att ha många perspektiv tillgängliga. Konsekvenserna av misstag kan begränsas till enskilda stater eller kulturgrupper. Variationen leder till att möjlighet finns för ökad livskvalitet. På grund av konkurrens mellan olika perspektiv finns chans för värdefulla innovationer.

Nackdelar: Situationen inom varje stat blir svårare att överblicka. Samordning både mellan och inom stater kan försvåras. Det finns risk att behov för kraftfull handling förlorar sig i kulturella detaljer.

En värld med en monokulturell världsstat

Fördelar: Allting kan göras i stor skala. Stora vinster kan göras på enhetlig massproduktion. Nationalstatschauvinism försvinner och därmed minskas konfliktrisken mellan olika grupper påtagligt. Samordning och kommunikation underlättas.

Nackdelar: Enhetligheten leder till minskad livskvalitet. Tråkighet breder ut sig. På grund av storskalig enhetlighet kan felbedömningar få verkligt katastrofala konsekvenser. På grund av enhetligheten minskar troligen konkurrens mellan olika perspektiv och därmed också möjligheterna för goda innovationer.

En värld med en flerkulturell världsstat

Fördelar: Allt kan göras storskaligt. Detta möjliggör samordning och relativt effektiv global administration. Som i förra alternativet försvinner nationalstatschauvinism och därmed minskar också risken för konflikter. På grund av flerkulturalitet finns perspektivrikedom och konkurrens mellan perspektiv kvar, vilket ökar chanserna för nyttiga innovationer.

Nackdelar: Kulturvariationen medför att risken för förståelsesvårigheter kvarstår. Det finns risk för statsinterna konflikter. Risken för katastrofala konsekvenser av storskaliga felbedömningar minskar något eftersom genomförandet av åtgärder inte blir lika fullständigt som i en monokulturell stat.

6. Utvecklingsmönster

Om man är intresserad av utveckling kan det vara välbetänkt att skilja på följande tre frågor: (i) Hur är det? (ii) Hur blir det? och (iii) Hur borde det bli? I tabell 2 nedan gör jag ett försök att summera några observationer (hur är det?), gissningar (hur blir det?) och önskingar (hur borde det bli?) gällande världens utveckling med avseende på stater, mångkulturalitet och (internationella) kontakter. (Frågetecknen anger viss eller stor osäkerhet.)

Tabell 2. Utveckling deskriptivt och normativt

	Nuläge	Framtidstrend	Önskad framtid
1. Antal stater (ca 220)		Fler?	Färre?
2. Antal kontakter	militära	?	Färre?
	ekonomiska	Fler	Fler
	vetenskapliga	Fler	Fler
	tekniska	Fler	Fler
	massmediala	Fler	Fler?
	arbetsmigration	Mer	Mer
	kommunikations- teknologi	Fler	Fler?
	resor, turism	Mer	Mer?
	flyktingar	Fler	Färre
3. Flerkulturella enheter		Fler	?
4. Tvärkulturella kontakter		Fler	Fler
5. Antal mono- kulturella enheter		?	?

Tabellen utsäger att antalet kontakter och förbindelser mellan olika delar av världen troligen kommer att öka och att denna ökning i de flesta fall också är önskvärd. troligen leder den via en fas med fler små monokulturella enheter till fler flerkulturella enheter, i vilka kulturskillnaderna över tid försvagas så att vi får fler enheter med homogeniserad kultur.

Om vi förskjuter fokus mera mot språk och kommunikation går det att uppställa en liknande tabell över trender där (x innebär att påstående under nuläge bejakas, ? indikerar ovisshet och i de fall där ett påstående förnekas markeras detta med en kort fras).

Tabell 3 Språk och kommunikation - utveckling och konsekvenser

Nuläge	Framtidstrend	Önskad framtid
1. Kontakter som kräver kommunikation över STELV gränser ökar	x	x?
2. Kommunikationsteknologi förbättras	x	x?
3. Antalet språk i världen minskar	x	?
4. Antalet världsspråk minskar	?	konstant antal?
5. Fler stater blir flerspråkiga x		x
6. Fler människor blir flerspråkiga	x	x
7. Blandspråk (interferens) ökar	x	x?
8. Entusiasm för ideellt världsspråk minskar	x?	borde öka
9. Tolerans för språklig avvikelser för låg	x?	borde öka
10. Program för aktiv flerspråkighet fattas	x?	bör finnas
11. Antalet översättningar ökar	x	x
12. Tolkning ökar	x	x

Beträffande olika typer av språklig kontakt svarar den bild av utvecklingen, som ges i tabell 3, väl mot bilden i tabell 2. Se särskilt punkterna 2, 5, 6, 7, 11 och 12 ovan, vilka kan ses som direkta konsekvenser dels av varandra och dels av faktorerna i tabell 2. Några av punkterna kräver en extra kommentar. Beträffande punkt 3, antalet språk i världen, verkar det sannolikt att detta antal kommer att fortsätta att minska. Ur kulturbevarande synpunkt är detta negativt, men möjligen kan man anse att ett mindre antal språk kommer att göra världens totala kommunikationssituation enklare. Punkt 5 innebär att världens stater blir mer flerspråkiga p g a statsammanslagning eller internationell migration och att detta är en önskvärd utveckling. Under punkt 7 hävdas att blandspråk och blandspråksfenomen kommer att öka och att detta i

huvudsak är bra, även om det ur puristisk synpunkt naturligtvis kan ifrågasättas (därav frågetecknet). Under punkt 9 har jag indikerat att jag p g a det ökade antalet språkliga kontakter och förekomsten av blandspråk tror att vi kommer att få en ökad tolerans för språkliga avvikelser, men att jag känner en viss osäkerhet på denna punkt, även om en sådan tolerans är önskvärd.

8. Vad kan och vad bör göras?

Efter att i föregående avsnitt ha pekat på några utvecklingstrender och önskningsområden för framtiden för kulturell och språklig mångfald vill jag nu försöka peka på möjliga åtgärder för att bevara kulturell och särskilt språklig mångfald. Jag anlägger först ett mer globalt perspektiv, för att därefter övergå till att diskutera förhållanden i Sverige.

(i) Federativ politisk struktur beträffande STELV

Den mest grundläggande åtgärden för att bevara kulturell och språklig mångfald är troligen att skapa en federativ struktur, som tillåter olika grupper autonomi beträffande språk, teknologi, ekonomi, lagar, värderingar och etnicitet.

(ii) Legala språkliga rättigheter

En något mindre radikal åtgärd är att genom lagstiftning garantera olika minoritetsgruppers kulturella och språkliga rättigheter.

(iii) Skolmaterial och undervisning

En annan effektiv åtgärd är att producera skolmaterial om alla språk och kulturer man vill bevara och att därefter använda dessa språk för undervisning om bl.a. dessa språk och kulturer.

(iv) Språklig tolerans

Ett grundläggande villkor är tolerans mot minoriteters kulturer och språk. Denna tolerans bör även innefatta tolerans beträffande språk- och kulturblandning, eftersom detta är svårt att undvika för flerspråkiga och flerkulturella individer.

(v) Översättning

En femte åtgärd är översättning till de språk man vill bevara. Om inte väsentlig litteratur finns tillgänglig på språken i fråga, minskar dess användbarhet. Även översättning från språken är nödvändig, om man vill uppnå att det skall finnas personer, för vilka språken i fråga är huvud-språk.

(vi) Tolkservice

Av grunder som liknar dem, som just angivits för översättning, är tolkservice till och från ett språk man vill bevara viktigt. Tolkservicen kompletterar när det gäller direkt muntlig kommunikation det, som för skriftspråk kan uppnås med översättning.

(vii) Massmediala möjligheter

Ett språk och en kultur kan naturligtvis upprätthållas effektivare, om det finns massmedier, som utnyttjar språket och ger information om språket och kulturen.

(viii) Program för aktiv flerspråkighet

För de flesta av världens språk gäller att de är minoritetsspråk. Det finns ca 220 stater men mellan 4000 och 6000 språk. Detta medför i sin tur att de flesta av världens språk används av flerspråkiga talare. Om denna flerspråkighet skall bli framgångsrik, måste den stödjas av program för aktiv flerspråkighet, annars finns stor risk att den inte kan upprätthållas. Ett mål för sådana program på lång sikt skulle kunna vara "flerspråkiga människor i en flerspråkig värld".

(ix) Möjligheter för flerspråkig, flerkulturell karriär och försörjning

Eftersom människor sällan gör något, som inte har någon funktion, är det inte sannolikt att kulturer eller språk kan bevaras, om de inte har någon funktion. Ett viktigt villkor för att bevara kulturer och språk är därför att man kan ha någon nytta av dem. Helst bör det finnas möjligheter att ordna sin karriär eller försörjning genom kunskaper i kulturen eller språket i fråga. Detta kan sedan äga rum inom näringsliv, byråkrati eller utbildningsväsende.

(x) Ökad uppskattning av världens kulturella mångfald

Människan lever emellertid inte av bröd allena, och därför är det också sannolikt att en ökad positiv information om olika språk och kulturer kommer att bidra till att deras ställning kan bevaras eller t o m stärkas.

Låt oss nu lämna det globala perspektivet och gå vidare genom att också diskutera, vad som kan och bör göras i Sverige för att minska nackdelarna av och bevara fördelarna av språklig och kulturell mångfald. Vad vi vill minska är alltså företeelser som chauvinism, rasism, xenofobi, diskriminering, förståelsesvårigheter och konflikter, som tyvärr ofta blir resultatet av att det finns grupper som inte delar varandras kultur och språk.

A. Politisk-legal-sociala åtgärder

En viktig åtgärd av denna typ borde vara att försvaga bandet mellan makt, pengar och xenofobi och rasism. En resursutjämning mellan olika etniska grupper tar bort effekterna av vissa typer av diskriminering och tar även bort en anledning till fortsatt diskriminering.

En annan åtgärd av denna typ är att minska de legala inskränkningarna på kontakter mellan nationella enheter. Detta kan ske t ex genom att minska på gränsövervakning eller genom att underlätta för människor att upprätthålla flera medborgarskap eller byta medborgarskap. Det kan också ske genom att förbättra möjligheterna att söka arbete i annan nationell enhet.

B. Information

Det är välkänt att information om andra kulturer inte nödvändigtvis ökar intresset eller toleransen för dessa kulturer eller för de människor som upprätthåller dem. För att intresse och tolerans skall öka måste det vara rätt sorts information. Nedan omnämner jag några typer av information, som jag tror är ägnade att öka tolerans mellan människor från olika kulturgrupper:

(i) Betona gemensamma egenskaper mellan egen (svensk) och andra kulturer. Vi är alla människor.

(ii) Betona den historiska mångfalden i Sverige. Sverige har alltid varit ett invandrarland (samer, germaner, finnar, vikingaträlar, munkar, tyskar, zigenare, balter, valloner etc, etc)

(iii) Exotisera det egna. Sveriges kultur med dess påverkan från asatro, katolicism och inte minst lutheransk protestantism är inte mera "normal" än någon annan kultur utan framstår för de flesta med annan kultur som exotisk. Även svenskar kan genom jämförelser med andra kulturer fås att se att den egna kulturen kan te sig exotisk.

(iv) Fortsätt ge STELV-information till nykomlingar. Information om språk, teknologi, ekonomi, lagar och värderingar är oundgänglig, om man skall klara sig väl i ett nytt land. Särskilt viktigt är här att inte utelämna information om värderingar så att man får kunskap om såväl formella som informella regler för beteende.

(v) Översättning och tolkning. Som redan påpekats är översättning och tolkning nödvändiga hjälpmedel, om information skall kunna delas mellan grupper av människor, som inte har ett gemensamt språk.

Bland de punkter som berör information som jag omnämnt gäller alla utom punkt (iv) information till såväl svenskar som invandrare. Man bör alltså exotisera och betona positiva aspekter hos inte bara svensk kultur utan även andra kulturer, vilket i båda fallen bör kombineras med punkt (i) dvs att betona de stora likheter, som också finns mellan olika grupper.

C. Umgänge

En annan viktig aspekt på relationerna mellan människor med olika kulturell bakgrund är naturligtvis umgänget mellan dem. Detta umgänge måste upplevas som meningsfullt och positivt och inte som tråkigt eller enbart "pittoreskt". "De andra" bör framstå som människor som i allt väsentligt brottas med problem, som är mycket lika dem, vi själva har. Att vi båda är pappor eller mammor är ofta mer väsentligt än att du är turk och jag svensk. Ett bra sätt att öka förståelsen och intresset för andra kulturer

är att besöka de platser på jorden, där den kultur man råkat komma i kontakt med är huvudkultur. En annan mycket viktig förutsättning för att bevara kulturell mångfald och ett berikande umgänge är att fler människor får stöd för sin strävan att bli flerkulturellt och flerspråkligt kompetenta.

D. Tolerans

Tolerans mellan olika grupper byggs antagligen bäst på symmetri. Ingen av de inblandade grupperna bör uppleva sig som syndabock eller förfördelad. Lika väl som svenskar kan vara underliga, kan invandrare vara det. Det finns emellertid gränser för tolerans, och umgänget måste också bygga på realistiska maktförhållanden.

Invandrare som inte följer svensk lag bör naturligtvis straffas på samma sätt som svenskar. Invandrare som väljer att bete sig på sätt som är klart avvikande mot svenska seder och bruk måste få klart för sig att de betar sig avvikande. Detta medför naturligtvis inte att vi skall acceptera diskriminering på lösliga grunder. Till exempel bör vi inte acceptera det till synes objektiva "normativa ytflyt", som förvägrar en invandrare anställning p g a små avvikelser i uttal eller stavning.

E. Fortsatt forskning

En ytterligare förutsättning för att förbättra våra möjligheter att hantera världens kulturella mångfald är att vi ökar våra insikter om den. Forskning om villkoren för och konsekvenserna av mångkulturella och monokulturella politiska enheter bör fortsätta. De ständigt pågående förståelsesvårigheterna och konflikterna mellan olika kulturella grupper visar att vi har mycket kvar att lära, om vi skall bevara en värld med många olika kulturer och språk, där människorna ändå skall kunna kommunicera och samarbeta över kultur- och språkgränser.

Fotnot:

1) Föreliggande uppsats kanske snarare skall betraktas som en essä än som en i strikt mening vetenskaplig uppsats. Jag har försökt att i första hand uttrycka ett antal tankar om vad ett globalt perspektiv på flerkulturalitet och flerspråkighet är och har härvid inte strävat efter att göra rättvisa åt andra forskare som funderat på samma tema. Det finns därför inga referenser till annan relevant litteratur.

Abstract

Multiculturality and Communication

This paper is not a scholarly work, rather it is a position paper presenting and discussing some developmental trends concerning multiculturalism, language and communication. After an initial discussion of the concepts culture, ethnic group and state and their relationship from a future and global perspective, the relations between cultures in multicultural states and the advantages and disadvantages of

multiculturalism are analyzed. Finally, the question of what kind of future development would be desirable is discussed.

Abstract

Multiculturalism and Communication

This is a position paper presenting and discussing some developmental trends concerning multiculturalism, language and communication. After an initial discussion of the concepts culture, ethnic group and state and their relationship from a future and global perspective, the relations between cultures in multicultural states and the advantages and disadvantages of multiculturalism are analyzed. Finally, the question of what kind of future development would be desirable is discussed. I have chosen not to include references to other relevant work in the article. I would, however, like to acknowledge my indebtedness to such work.